

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

چالش‌های آموزشی دانش‌آموزان در مدارس ابتدایی شهر سقز در دوران پسا کرونا از دیدگاه معلمان

گیلار شهزاد^۱، نگار عبدالله‌نژاد^۲، یونس فیضی^۳

^۱ کارشناسی علوم تربیتی، پردیس بنت‌الهدی صدر سنندج
اداره آموزش و پرورش شهرستان سقز، آموزشگاه شهید علمی
۰۹۳۸۳۴۹۴۶۹۹

^۲ کارشناسی آموزش ابتدایی، پردیس بنت‌الهدی صدر سنندج
اداره آموزش و پرورش شهرستان سقز، آموزشگاه شهید علمی
nejarabdolahnejad@gmail.com
۰۹۱۸۵۹۸۳۱۴۵

^۳ کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز
اداره آموزش و پرورش شهرستان سقز، آموزشگاه شهید علمی
uoyens.faizy@gmail.com
۰۹۱۰۱۴۲۳۲۴۵

چکیده:

این پژوهش در پی یافتن پاسخی برای سؤال اصلی پژوهش است که پرسیده است: «چالش‌های آموزشی دانش‌آموزان در مدارس ابتدایی شهر سقز در دوران پسا کرونا از دیدگاه معلمان کدامند؟». رویکرد پژوهش حاضر کیفی و از نظر هدف کاربردی بود و به روش نظریه داده‌بنیاد (گرندد تئوری) انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه معلمان ابتدایی شهر سقز در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. در این تحقیق نمونه تحقیق بر اساس اشباع نظری ۲۲ نفر تعیین گردید. برای گردآوری داده‌ها ابزار مصاحبه باز با رویکرد گرندد تئوری به کار برده شد. هم‌زمان با انجام مصاحبه‌ها از ابزار مشاهده مشارکتی مستقیم به صورت تکمیلی نیز استفاده شد. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات از نوع مطالعه عمیق و تحلیل اکتشافی (کیفی) بود که با توجه به روش مصاحبه، مبتنی بر روش گرندد تئوری بود. مصاحبه با معلمان ضبط شده و زمان برای هر مصاحبه به طور میانگین بیست تا سی دقیقه بود. با توجه به یافته‌های سؤال اصلی پژوهش از انجام مصاحبه و کُدگذاری‌های صورت گرفته در نهایت ۸۱ کُد باز یا مفهوم در قالب ۱۷ مقوله و ۴ کُد تم از اظهارات معلمان در مورد مسائل و مشکلات آموزشی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی شهر سقز در دوران پسا کرونا مشخص شد. در مرحله کُدگذاری گزینشی از مجموع ۱۷ مقوله در مرحله کُدگذاری محوری، تعداد ۴ تم به شرح: «بُعد مشکلات یادگیری»، «بُعد بهبود تدریس»، «بُعد مشکلات سخت‌افزاری/نرم‌افزاری» و «مشکلات نگرشی» انتخاب و دسته‌بندی گردید.

واژگان کلیدی:

چالش‌های آموزشی دانش‌آموزان، مدارس ابتدایی شهر سقز، دیدگاه معلمان، دوران پسا کرونا

۱- مقدمه

در اواخر دسامبر ۲۰۱۹، یک ویروس کرونای جدید^۱ در ووهان، چین^۲ ظاهر شد و به سرعت در سایر نقاط جهان گسترش یافت. در ۱۱ مارس ۲۰۲۰، سازمان بهداشت جهانی^۳ رسماً شیوع این بیماری را همه‌گیر اعلام کرد. در ۲۲ سپتامبر ۲۰۲۰، تعداد موارد ابتلا در سراسر جهان از ۳۱ میلیون نفر گذشت و بیش از ۲۱۵ کشور تحت تأثیر این ویروس قرار گرفتند. این ویروس زندگی روزمره بسیاری از مردم در سراسر جهان را تحت تأثیر قرار داد و تأثیرات منفی بر تمام جنبه‌های زندگی انسان گذاشت؛ اثراتی که برای اکثر مردم بی‌سابقه بود (حیات^۴ و همکاران، ۲۰۲۱).

یکی از مناطقی که بیشتر تحت تأثیر این ویروس قرار گرفته، آموزش است، که با قوانین محدودکننده و برقراری فاصله‌گذاری اجتماعی به طور چشمگیری متوقف یا کند شده است (میان و خان، ۲۰۲۰). مؤسسات آموزشی در ۱۸۲ کشور بسته شده است و آموزش متعارف دانشگاهی مانع شده است. علاوه بر این، بیش از ۹۰ درصد از جمعیت دانش‌آموزان و دانشجویان جهان تحت تأثیر این ویروس قرار گرفته‌اند و فشار بر سیستم‌های

1. Coronavirus Covid 19
2. Wuhan, China
3. World Health Organization
4. Hayat
5. Mian & Khan

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

آموزشی برای تغییر رویکرد خود به آموزش از راه دور (یادگیری الکترونیکی) به حداکثر رسیده است (لانگهورست^۶ و همکاران، ۲۰۲۰). در پاسخ به این تهدید، تمامی سیستم‌های آموزشی و متخصصان تلاش می‌کنند تا با یافتن راه‌حل‌های مؤثر برای به حداقل رساندن اثرات نامطلوب بیماری همه‌گیر در حوزه آموزش، به نحو شایسته عمل کنند (دی‌اولیورا_آراوجو^۷ و همکاران، ۲۰۲۰).

بیماری همه‌گیر ویروس کرونا چالش‌های مهمی را در فعالیت‌های روزانه آموزش و پرورش ایجاد کرده است. تأثیر فوری آن قرنطینه‌ها در سال گذشته و تعطیلی اجباری مدارس، کالج‌ها و دانشگاه‌ها بوده است (واترمایر^۸ و همکاران، ۲۰۲۰). با این حال، این منجر به توقف یادگیری، تدریس و ارزشیابی نشده است. در عوض، برنامه‌های اضطراری آنلاین برای ادامه آموزش و ارزیابی از طریق یک رابط دیجیتال طراحی شده‌اند تا دانش‌آموزان بتوانند در مطالعات خود پیشرفت کنند (راپانتا^۹ و همکاران، ۲۰۲۰). واکنش اضطراری مؤسسات آموزشی در طول بحران‌ها (به عنوان مثال، بیماری‌های همه‌گیر یا درگیری) برای تغییر آموزش و ارزیابی آنلاین به عنوان آموزش از راه دور اضطراری^{۱۰} شناخته می‌شود. آموزش از راه دور اضطراری می‌تواند شامل تطبیق محتوایی باشد که به طور سنتی به صورت حضوری به عنوان یادگیری ترکیبی یا به عنوان یادگیری کاملاً از راه دور آموزش داده می‌شد (شین و هیکی^{۱۱}، ۲۰۲۰).

همه‌گیری ویروس کرونا منجر به حرکت سریع به سمت یادگیری آنلاین در همه مدارس شده است. با این حال، پاسخ به یادگیری آنلاین بسیار متفاوت است. با حرکت شتاب‌زده به مطالعه از راه دور، بیشتر والدین نگران از دست دادن یادگیری هستند، در حالی که دیگران مزایایی را تجربه کرده‌اند. با کاهش موارد آسیب دیده، بسیاری از دانش‌آموزان و والدین انتظار داشتند که مدارس به یادگیری حضوری بازگردند. با این حال، سواد دیجیتال باید با توجه به اهمیت آن در آماده سازی دانش‌آموزان برای چالش‌های آینده حفظ شود (جمیله و فحیونی^{۱۲}، ۲۰۲۲).

تعطیلی مدارس که به دلیل بهداشت عمومی و بحران‌های اقتصادی همراه است، دانش‌آموزان و معلمان آنها را با چالش‌های اساسی مواجه می‌کند. سیستم آموزش عمومی کشور ما ساخته نشده و آماده نشده است تا بتواند با چنین وضعیتی کنار بیاید - ما فاقد ساختارهایی هستیم که بتوانیم آموزش و یادگیری مؤثر را در حین تعطیلی حفظ کنیم و شبکه‌های ایمنی را که بسیاری از کودکان در مدرسه دریافت می‌کنند، فراهم کنیم. در حالی که از تأثیرات دقیق آن اطلاعی وجود ندارد، اما مشخص است که عملکرد تحصیلی کودکان در طی همه‌گیری، همراه با پیشرفت آنها در سایر مهارت‌های رشد، رو به وخامت است. هم‌چنین مشخص است که با توجه به روش‌های مختلفی که بحران نابرابری‌های اقتصادی-اجتماعی موجود را گسترش داده است و این اختلافات چگونه بر نتایج یادگیری و آموزشی تأثیر می‌گذارند، نابرابری‌های آموزشی در حال افزایش است. در نتیجه، بسیاری از کودکانی که در شرایط عادی بیشترین تلاش را برای یادگیری مؤثر دارند و در مدرسه پیشرفت می‌کنند، دریافت دستورالعمل مؤثر را حتی در بعضی موارد غیرممکن می‌دانند و در یادگیری خود وقفه‌هایی را تجربه می‌کنند که لازم است جبران شود (گارسیا و ویس^{۱۳}، ۲۰۲۰).

قبل از همه‌گیری ویروس کرونا، اثبات شده بود که یادگیری در مدرسه بیش از آموزش از راه دور است. علاوه بر این، نتایج دانش‌آموزان حاصل از یادگیری آنلاین به‌طور متوسط ضعیف‌تر از نتایج حاصل از آموزش حضوری است (هاپن^{۱۴} و همکاران، ۲۰۱۷). شرایط برای یادگیری مؤثر از راه دور (اتصال خوب به اینترنت و توضیحات واضح، داربست و بازخورد معلمان) به راحتی انجام نمی‌شود. ترکیبی از یک شکاف دیجیتالی با بی‌تجربگی معلم در ارائه آموزش از راه دور با کیفیت بالا، بهبود فرصت‌های یادگیری دانش‌آموزان را دشوار می‌کند. علاوه بر این، در حال حاضر خطر مهمی وجود دارد که دانش‌آموزان آسیب‌پذیر کمتر از دانش‌آموزان خود به تدریس با کیفیت دسترسی داشته باشند، و شکاف پیشرفت را به دلیل قفل مدرسه افزایش می‌دهد (کوی^{۱۵} و همکاران، ۲۰۲۰). اگر قبلاً ثابت شده است که دانش‌آموزان خانواده‌های کم‌درآمد در شرایط عادی مدرسه

6. Longhurst
7. de Oliveira Araújo
8. Watermeyer
9. Rapanta
10. ERE
11. Shin & Hickey
12. Jamilah & Fahyuni
13. García & Weiss
14. Heppen
15. Coe

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

دچار وقفه و اختلال بیشتر در زمان آموزش می‌شوند، یادگیری از راه دور ضعیف را می‌توان مانع جدید یادگیری موثر دانست (بانول و گونزالز^{۱۶}، ۲۰۲۰).

علی‌رغم پیشرفت آموزش‌های آنلاین در ایران و دیگر کشورها، آموزش و پرورش در دوران کودکی یک آموزش چهره به چهره است و باید تعامل وجود داشته باشد و آموزش مشارکتی رخ دهد. کرونا باعث شد که بچه‌ها از مدرسه رفتن جابمانند که مزایا و معایبی داشت؛ هرچند اعتقاد بر این است مزایای آن بیشتر از معایبش بود. بنابر مباحث مطرح شده و محدودیت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مدارس شهر سقز برای بهبود روند عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و شناسایی و رفع چالش‌های آموزشی آنها در دوران پسا کرونا، ضرورت انجام این تحقیق در زمینه مسائل و مشکلات آموزشی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی سقز در دوران پسا کرونا بیشتر از پیش نمود می‌یابد. بنابراین هدف اصلی این پژوهش شناسایی و دسته‌بندی چالش‌های آموزشی دانش‌آموزان در مدارس ابتدایی شهر سقز در دوران پسا کرونا از دیدگاه معلمان می‌باشد. به عبارتی دیگر، این پژوهش در پی یافتن پاسخی برای سؤال اصلی پژوهش است که پرسیده است: «چالش‌های آموزشی دانش‌آموزان در مدارس ابتدایی شهر سقز در دوران پسا کرونا از دیدگاه معلمان کدامند؟»

جمیله و فحیونی (۲۰۲۲) در تحقیقی تحت‌عنوان «آینده یادگیری آنلاین در دوران پس از همه‌گیری ویروس کرونا» نوشته‌اند که؛ مطالعه آنها به این موضوع می‌پردازد که آیا روش‌های یادگیری آنلاین را می‌توان پس از همه‌گیری ویروس کرونا پشتیبانی کرد؟ یک مرور متون سیستماتیک برای پرداختن به این موضوع با مستندسازی و مرور تمام مقالات مرتبط با طراحی یادگیری پس از همه‌گیری برای دوره ۲۰۱۹-۲۰۲۱ انجام شد. نتایج ثابت کرد که یادگیری آنلاین را می‌توان تغییر داد و با یادگیری آفلاین به یک روش یادگیری ترکیبی ترکیب کرد، که می‌تواند توسط مدارس پس از همه‌گیری ویروس کرونا اتخاذ و استفاده شود.

الرزاق و سرمینی^{۱۷} (۲۰۲۱) در پژوهشی تحت‌عنوان «دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان دبیرستان برای آینده آموزش پس از همه‌گیری ویروس کرونا» بیان کرده‌اند که؛ مطالعه آنها دیدگاه‌های معلمان دبیرستان و دانش‌آموزان را در مورد آموزش در آینده، همه‌گیری ویروس کرونا بررسی می‌کند. نتایج مطالعه آنها نشان می‌دهد که (۱) یادگیری الکترونیکی برخی از ارزش‌های آموزشی را که فقط از طریق فرآیند یادگیری کلاسیک قابل انتقال هستند، به طور کامل در خود جای نداده است، (۲) تعامل مستقیم‌ترین ارزش از دست رفته در طول یادگیری الکترونیکی است، (۳) پایداری. یادگیری الکترونیکی به آمادگی منابع و زیرساخت‌ها بستگی دارد و (۴) یادگیری ترکیبی مدل یادگیری مناسب برای آموزش آینده است.

واسیلیکی^{۱۸} و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه خویش تحت‌عنوان «آموزش از راه دور در عصر همه‌گیری: دیدگاه معلمان آموزش‌های عمومی و استثنایی یونان در مورد آمادگی، چالش‌ها و شیوه‌های آموزشی پس از کووید» نوشته‌اند که؛ تجزیه و تحلیل نتایج نشان داد که معلمان آموزش استثنایی آمادگی بیشتری برای آموزش از راه دور دارند. در واقع، خود زمینه شغلی آنها، یعنی تدریس، سنوات خدمت، سن و سطح تحصیلات، تأثیر آماري معنی‌داری بر پاسخ‌های آنها دارد. چالش بزرگ‌تری که هر دو گروه از معلمان با آن مواجه بودند، مشکلات در برقراری ارتباط با دانش‌آموزان بود. همچنین نیاز شدید به آموزش معلمان در مسائل مربوط به آموزش از راه دور و همچنین حفاظت از اطلاعات شخصی دانش‌آموزان شان آشکار شد.

قشلاقی‌آذر و احمدی (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت‌عنوان «همه‌گیری ویروس کرونا بر نظام آموزش عالی سلامت: چالش‌ها، راهکارها و دستاوردهای گذار به پسا کووید» بیان کرده‌اند که؛ یافته‌های حاصل از تجمیع مطالعات منتخب در قالب مضامین کلی چالش‌ها، راهکارها و دستاوردها در چهار گروه دانشجویان، کوریکولوم، پژوهش و حمایت مالی نظام آموزش عالی سلامت طبقه‌بندی شدند. مهم‌ترین چالش‌های ناشی از بحران پاندمی ویروس کرونا که دانشجویان نظام آموزش عالی سلامت را تحت تأثیر قرار داده است، شامل تعلیق آموزش‌های حضوری کلاسی و بالینی، محدودیت در امر پذیرش و فارغ‌التحصیلی، تنش‌های ناشی از بحران پاندمی، و چالش‌های مرتبط با رزیدنت‌ها بودند.

جعفری‌ثانی و فرج‌پور بناب (۱۴۰۰) در پژوهشی تحت‌عنوان «چالش‌های آموزش زبان دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی در آموزش مجازی در دوران کرونا با نگاهی به پسا کرونا» بیان کرده‌اند که؛ یافته‌های آنها نشان داد که یافته‌های تحلیل پدیدارشناسی چالش‌های زبان آموزی در سه

16. Bonal & González
17. El Rizaq & Sarmini
18. Vasiliki

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

مقوله عمده و ۶ تم اصلی، ۱۲ تم فرعی، ۹۲ مصداق توصیف شدند. ظهور مقوله ویژگی‌های زبان آموزی در فرآیند زبان آموزی دوران کرونا یکی از یافته‌های جدید چالش‌های زبان آموزی بود.

۲- روش شناسی

رویکرد پژوهش حاضر کیفی و از نظر هدف کاربردی بود و به روش نظریه داده‌بنیاد^{۱۹} (گرندد تئوری) انجام شد. روش گراند تئوری یا نظریه داده بنیاد یک روش تحقیق کیفی است که برای شناسایی مقوله‌های زیربنایی پدیده مورد مطالعه استفاده می‌شود. نظریه‌پردازی داده‌بنیان مبتنی بر ۳ نوع کُدگذاری باز، محوری و انتخابی است. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه معلمان ابتدایی شهر سقز در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. در این تحقیق نمونه تحقیق بر اساس اشباع نظری ۲۲ نفر تعیین گردید. جدول شماره (۱) مشخصات نمونه‌های مصاحبه‌شوندگان را بیان می‌کند.

جدول شماره (۱): توزیع فراوانی افراد شرکت‌کننده در بخش مصاحبه بر حسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

کُد	پایه تدریس	جنسیت	سن	سابقه	تحصیلات	مدت مصاحبه
A-1	اول ابتدایی	زن	۵۰	۲۲	کارشناسی ارشد	۲۰ دقیقه
A-2	اول ابتدایی	زن	۴۶	۹	کارشناسی	۱۸ دقیقه
A-3	اول ابتدایی	زن	۴۹	۲۱	کارشناسی ارشد	۳۲ دقیقه
B-1	دوم ابتدایی	مرد	۴۵	۲۱	کارشناسی	۲۵ دقیقه
B-2	دوم ابتدایی	زن	۴۶	۸	کارشناسی	۲۰ دقیقه
B-3	دوم ابتدایی	زن	۵۲	۲۱	کارشناسی	۲۰ دقیقه
B-4	دوم ابتدایی	زن	۴۰	۶	کارشناسی	۲۲ دقیقه
C-1	سوم ابتدایی	مرد	۴۸	۲۲	کارشناسی	۲۰ دقیقه
C_2	سوم ابتدایی	زن	۴۴	۱۵	کارشناسی	۲۶ دقیقه
C_3	سوم ابتدایی	زن	۴۰	۹	کارشناسی	۲۳ دقیقه
C_4	سوم ابتدایی	زن	۴۶	۲۱	کارشناسی ارشد	۳۲ دقیقه
D_1	چهارم ابتدایی	زن	۴۱	۱۲	کارشناسی ارشد	۲۵ دقیقه
D_2	چهارم ابتدایی	مرد	۳۶	۷	کارشناسی	۲۸ دقیقه
D_3	چهارم ابتدایی	زن	۳۶	۱۴	کارشناسی	۳۰ دقیقه
E_1	پنجم ابتدایی	مرد	۳۷	۹	کارشناسی	۲۸ دقیقه
E_2	پنجم ابتدایی	زن	۳۲	۸	کارشناسی	۲۷ دقیقه
E_3	پنجم ابتدایی	زن	۴۰	۱۵	کارشناسی	۲۵ دقیقه
E_4	پنجم ابتدایی	زن	۲۸	۱۱	زیر دیپلم	۳۶ دقیقه
F_1	ششم ابتدایی	زن	۳۴	۱۳	کارشناسی ارشد	۲۳ دقیقه
F_2	ششم ابتدایی	زن	۴۲	۱۴	کارشناسی ارشد	۳۲ دقیقه
F_3	ششم ابتدایی	زن	۴۰	۱۲	کارشناسی ارشد	۲۷ دقیقه
F_4	ششم ابتدایی	مرد	۳۸	۱۲	کارشناسی ارشد	۳۰ دقیقه

برای گردآوری داده‌ها ابزار مصاحبه باز با رویکرد گرندد تئوری به کار برده شد. هم‌زمان با انجام مصاحبه‌ها از ابزار مشاهده مشارکتی مستقیم به‌صورت تکمیلی نیز استفاده شد. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات از نوع مطالعه عمیق و تحلیل اکتشافی (کیفی) بود که با توجه به روش مصاحبه، مبتنی بر روش گرندد تئوری بود. در این تحقیق سعی بر این بود که تک‌تک گویه‌ها و مقوله‌ها مستخرج از فرآیند مصاحبه با معلمان یادداشت

19. Grounded Theory

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

برداری و کدگذاری باز و محوری شود و در فرآیند تحقیق مورد استفاده قرار گیرد. مصاحبه با معلمان ضبط شده و زمان برای هر مصاحبه به طور میانگین بیست تا سی دقیقه بود.

۳- یافته‌ها

مطابق یافته‌های جدول شماره (۲)، سطح تحصیلات پاسخگویان تحقیق؛ ۱۷ نفر معادل ۷۷/۳ درصد زن و ۵ نفر معادل ۲۲/۷ درصد مرد بوده‌اند. مطابق یافته‌های جدول شماره (۲)، توزیع سنی پاسخگویان تحقیق؛ ۳ نفر معادل ۱۳/۶ درصد در دامنه سنی ۲۵-۳۵ سال، ۱۲ نفر معادل ۵۴/۵ درصد در دامنه سنی ۳۶-۴۵ سال و ۷ نفر معادل ۳۱/۹ درصد در دامنه سنی ۴۶-۵۵ سال بوده‌اند. مطابق یافته‌های جدول شماره (۲)، سطح تحصیلات پاسخگویان تحقیق؛ ۱۴ نفر معادل ۶۳/۷ درصد مدرک کارشناسی، ۸ نفر معادل ۳۶/۳ درصد مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر داشته‌اند. مطابق یافته‌های جدول شماره (۲)، سابقه کاری پاسخگویان تحقیق؛ ۷ نفر معادل ۳۱/۸ درصد دارای سابقه کاری زیر ده سال، ۹۹ نفر معادل ۴۰/۹ درصد دارای سابقه کاری ده تا بیست سال و ۶ نفر معادل ۲۷/۳ درصد دارای سابقه کاری بیست سال و بیش‌تر بوده‌اند. مطابق یافته‌های جدول شماره (۲)، پایه تحصیلی پاسخگویان تحقیق؛ ۳ نفر معادل ۱۳/۶ درصد در پایه اول، ۴ نفر معادل ۱۸/۲ درصد در پایه دوم، ۴ نفر معادل ۱۸/۲ درصد در پایه سوم، ۴ نفر معادل ۱۳/۶ درصد در پایه چهارم، ۴ نفر معادل ۱۸/۲ درصد در پایه پنجم و ۴ نفر معادل ۱۸/۲ درصد در پایه ششم شاغل به تدریس بوده‌اند.

جدول شماره (۲): ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان پژوهش

درصد	فراوانی	گویه	
۷۷/۳	۱۷	زن	جنسیت
		مرد	
۱۳/۶	۳	۲۵-۳۵ سال	سن
		۳۶-۴۵ سال	
		۴۶-۵۵ سال	
۶۳/۷	۱۴	کارشناسی	مدرک تحصیلی
		کارشناسی ارشد و بالاتر	
۳۱/۸	۷	زیر ده سال	سابقه تدریس
		ده تا بیست سال	
		بیست سال و بیش‌تر	
۱۳/۶	۳	اول	پایه تدریس
		دوم	
		سوم	
		چهارم	
		پنجم	
		ششم	

با توجه به یافته‌های سؤال اصلی پژوهش از انجام مصاحبه و کدگذاری‌های صورت گرفته در نهایت ۸۱ کد باز یا مفهوم در قالب ۱۷ مقوله و ۴ کد تم از اظهارات معلم‌ها در مورد مسائل و مشکلات آموزشی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی شهر سقز در دوران پسا کرونا مشخص شد. جدول شماره (۳) وضعیت مفاهیم، مقوله‌ها و مضامین سازمان دهنده تجربه زیسته معلمان نسبت به مسائل و مشکلات آموزشی دانش‌آموزان دوره ابتدایی در پسا کرونا را نشان می‌دهد.

جدول (۳): مفاهیم، مقوله‌ها و مضامین سازمان دهنده پژوهش

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

مفهوم	مقوله	تم		
تلاش در یادگیری بیش تر	ارتقاء سطح یادگیری	بهبود تدریس		
شکوفایی خلاقیت‌ها در تدریس				
موفقیت نسبی در پاسخ‌گویی به نیازهای معلم و دانش‌آموز				
مؤثر عمل کردن در انتقال مطالب				
یادگیری مهارت‌های دست‌ورزی، علمی و کاربردی				
افزایش اعتماد به نفس معلمان	انگیزه‌بخشی			
انگیزه‌بخشی به دانش‌آموزان در فرآیند تدریس مجازی با استفاده از تصاویر و فیلم‌ها				
تأثیرگذاری مثبت تدریس آن‌لاین با توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در برخی پایه‌ها	تأثیرگذاری مثبت تدریس مجازی بر آموزش			
گسترده بودن آموزش در همه جا				
استفاده از تجارب سایر همکاران	توسعه تعاملی			
ایجاد ارتباط بیش تر با دانش‌آموزان				
ایجاد ارتباط عاطفی بیش تر با دانش‌آموزان				
ایده گرفتن از سایر همکاران				
آشنایی با تعامل دوجانبه معلم_دانش‌آموز به صورت مجازی				
تعامل دوجانبه معلم و دانش‌آموز				
خوشایند بودن تجربه حضور فعال اولیاء برای معلمان				
سهولت ارتباط				
مشارکت فعال دانش‌آموزان و اولیاء در فرآیند تدریس				
مشاهده و استفاده از تجارب دیگر همکاران				
نیاز به همکاری و هماهنگی اولیاء				
افزایش تجربه آموزش مجازی معلم			توسعه سواد رسانه‌ای	
آشنایی با ادیت فیلم				
آشنایی با برنامه شاد				
آشنایی با تدریس آن‌لاین				
آشنایی با صداگذاری				
آشنایی با فضای مجازی				
آشنایی با نرم‌افزارهای تولید محتوا				
پُررنگ بودن حضور و مشارکت والدین در شبکه شاد				
توانایی تولید محتوا به صورت گروهی				
جلوگیری از تقلب دانش‌آموزان در هنگام فعالیت مجازی				
کنترل فعالیت مجازی دانش‌آموزان توسط اولیاء				
مهارت استفاده از نرم‌افزارهای مختلف آموزشی				
مهارت استفاده از نرم‌افزارهای هوشمند در آموزش آن‌لاین				
مهارت‌آموزی و مُجرب شدن معلمان در امر آموزش آن‌لاین				
اختصاص زمان بیش تر برای مطالعه و فضای مجازی	توسعه سواد علمی			
استفاده از روش‌های نوین تدریس				
آشنایی با روش‌های نوین تدریس				

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

		تقویت مطالعه
		خودارزبایی تدریس
	موفقیت تدریس مجازی_ حضوری	پویایی تدریس
		داشتن پتانسیل قوی برای یاددهی و آموزش در شبکه شاد
		موفقیت در اجراء تدریس آن لاین توسط معلمان
		مؤثر بودن فرآیند تدریس در صورت ادغام آموزش حضوری_ مجازی
مشکلات یادگیری	سهل انگاری ارزشیابی	ایجاد سهل انگاری در آموزش ها و ارزشیابی ها
	کاهش سطح یادگیری	دشوار بودن یادگیری دانش آموزان در شبکه شاد
		عدم یادگیری دانش آموز در آموزش مجازی
		کاهش بازده یادگیری دانش آموزان
		کاهش روند پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی
		کاهش روند پیشرفت تحصیلی در درس علوم
		کاهش روند پیشرفت تحصیلی در درس فارسی
		کاهش روند پیشرفت تحصیلی در درس نگارش
		کاهش یادگیری دانش آموز
		مُشکل بودن فرآیند تدریس مجازی برای آموزگار و دانش آموزان
		نبود حضور و غیاب به صورت فیزیکی
		ایجاد حضور و غیاب در محیط برنامه شاد
		مدیریت زمان
		خستگی زیاد معلمان و دانش آموزان
	زمان بر بودن تدریس و بازخورد	
	طولانی شدن کلاس ها	
	نیاز به وقت و زمان زیاد	
	امکان تقلب توسط دانش آموز	
	پُر هزینه بودن بسته های آموزشی	
	نادیده انگاری تفاوت های فردی دانش آموزان در شبکه شاد بر خلاف شیوه حضوری	
	نارسا بودن تجربه تدریس	
	نارسایی تدریس آنلاین برای اکثریت دانش آموزان	
مشکلات نگرشی	نگرش منفی	تبلیغات منفی بعضی از اولیاء
		ترس و گمان از عدم انتقال صحیح مطالب به دانش آموزان
		ترس و گمان از نتیجه بخش بودن تدریس آن لاین
		عدم رضایت اولیاء از نبود حضور فیزیکی در مدرسه
		عدم اطمینان از یادگیری دانش آموزان
		عدم اطمینان از یادگیری مطلوب دانش آموز
		عدم اطمینان و نگرش مثبت نسبت به این برنامه
مشکلات سخت افزاری/نرم افزاری	لزوم توسعه زیرساخت ها	ارتقاء کیفیت برنامه شاد
		افزایش امکانات برنامه شاد
		برطرف کردن مشکلات نرم افزاری برنامه شاد

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

	عدم دسترسی به گوشی برای بعضی از دانش آموزان
	لزوم رایگان کردن اینترنت در حیطه آموزش
	لزوم محدود کردن فعالیت برنامه شاد منوط به ساعات کاری
	لزوم محدود کردن فعالیت مجازی دانش آموز
	مشکلات شبکه اینترنت

در مرحله کُدگذاری باز در مجموع ۸۱ مفهوم به دست آمد که در ۱۷ مقوله «ارتقاء سطح یادگیری» با ۵ مفهوم، «انگیزه بخشی» با ۲ مفهوم، «تأثیرگذاری مثبت تدریس مجازی بر آموزش» با ۲ مفهوم، «توسعه تعاملی» با ۱۱ مفهوم، «توسعه سواد رسانه‌ای» با ۱۴ مفهوم، «توسعه سواد علمی» با ۵ مفهوم، «سهل انگاری ارزشیابی» با ۱ مفهوم، «کاهش سطح یادگیری» با ۹ مفهوم، «لزوم توسعه زیرساخت‌ها» با ۸ مفهوم، «لزوم حضور و غیاب» با ۲ مفهوم، «مشکلات اقتصادی» با ۱ مفهوم، «مشکلات زمانی» با ۵ مفهوم، «مشکلات کنترل مجازی» با ۱ مفهوم، «موفقیت ادغام تدریس مجازی_حضوری» با ۱ مفهوم، «موفقیت تدریس مجازی» با ۳ مفهوم، «نارسایی تدریس مجازی» با ۳ مفهوم و «نگرش منفی» با ۷ مفهوم دسته‌بندی گردید. در مرحله کُدگذاری محوری در مجموع ۱۷ مقوله به دست آمد که در ۴ مؤلفه «مشکلات یادگیری» با ۷ شاخص، «بهبود تدریس» با ۸ شاخص، «مشکلات سخت‌افزاری/نرم‌افزاری» با ۱ شاخص و «مشکلات نگرشی» با ۱ شاخص دسته‌بندی گردید. در مرحله کُدگذاری گزینشی از مجموع ۱۷ مقوله در مرحله کُدگذاری محوری، تعداد ۴ تم به شرح: «بُعد مشکلات یادگیری»، «بُعد بهبود تدریس»، «بُعد مشکلات سخت‌افزاری/نرم‌افزاری» و «مشکلات نگرشی» انتخاب و دسته‌بندی گردید.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده نگرش منفی مبتنی بر ترس و نگرانی از عدم یادگیری دانش‌آموزان است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به چالش‌ها و مسائل آموزشی در پساکرونا، نگرش منفی و مبتنی بر ترس و نگرانی از عدم یادگیری دانش‌آموزان داشته‌اند. اظهارنظرهایی مانند ترس و گمان از عدم انتقال صحیح مطالب به دانش‌آموزان؛ نارسایی تدریس آن‌لاین برای اکثریت دانش‌آموزان؛ ترس و گمان از نتیجه‌بخش بودن تدریس آن‌لاین؛ عدم اطمینان و نگرش مثبت نسبت به آموزش در دوران پساکرونا؛ عدم اطمینان از یادگیری مطلوب دانش‌آموز؛ عدم یادگیری دانش‌آموز در آموزش مجازی؛ کاهش بازده یادگیری دانش‌آموزان و نگرش منفی بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده دشوار و زمان‌بر بودن در مقایسه با تدریس حضوری است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به تدریس آن‌لاین، دشوار و زمان‌بر بودن در مقایسه با تدریس حضوری دانسته‌اند. اظهارنظرهایی مانند مشکل بودن فرآیند تدریس مجازی برای آموزگار و دانش‌آموزان؛ قدرت مانور بسیار کم تدریس درس ریاضی در شبکه شاد؛ زمان‌بر بودن تدریس آن‌لاین نسبت به شیوه حضوری؛ اختصاص زمان بیش‌تر برای مطالعه و فضای مجازی؛ مشکل بودن تدریس دروسی مانند ریاضی و هندسه؛ دشوار بودن یادگیری دانش‌آموزان در شبکه شاد؛ ایجاد سهل‌انگاری در آموزش‌ها و ارزشیابی‌ها؛ مشکل بودن تدریس آن‌لاین در آغاز راه؛ خستگی زیاد معلمان و دانش‌آموزان؛ زمان‌بر بودن تدریس و بازخورد؛ سخت بودن تدریس آن‌لاین؛ نیاز به وقت و زمان زیاد؛ طولانی شدن کلاس‌ها و مشکلات زمانی بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده نگرش مثبت مبتنی بر انعطاف‌پذیری تدریس آن‌لاین است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به تدریس آن‌لاین، نگرش مثبت مبتنی بر انعطاف‌پذیری تدریس آن‌لاین داشته‌اند. اظهارنظرهایی مانند تأثیرگذاری مثبت تدریس آن‌لاین با توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در برخی پایه‌ها؛ مؤثر بودن فرآیند تدریس در صورت ادغام آموزش حضوری_مجازی؛ داشتن پتانسیل قوی برای یاددهی و آموزش در شبکه شاد؛ موفقیت نسبی در پاسخ‌گویی به نیازهای معلم و دانش‌آموز؛ مشارکت فعال دانش‌آموزان و اولیاء در فرآیند تدریس؛ موفقیت در اجراء تدریس آن‌لاین توسط معلمان؛ مؤثر عمل کردن در انتقال مطالب؛ موفق بودن تجربه تدریس آن‌لاین؛ سهولت ارتباط؛ پویایی تدریس؛ مدیریت زمان؛ نگرش مثبت؛ دید مثبت و جذابیت بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده عدم دسترسی نرم‌افزاری/سخت‌افزاری دانش‌آموزان است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به آموزش در دوران پساکرونا، عدم دسترسی نرم‌افزاری/سخت‌افزاری دانش‌آموزان دانسته‌اند. اظهارنظرهایی مانند

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

دسترسی نداشتن به امکانات سخت‌افزاری توسط دانش‌آموزان؛ عدم دسترسی به گوشی برای بعضی از دانش‌آموزان؛ عدم دسترسی دانش‌آموزان به اینترنت و گوشی رایگان و دسترسی نداشتن دانش‌آموزان به بستر اینترنت بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده جبهه‌گیری منفی اولیه ناشی از ناشناخته بودن است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به تدریس در دوران پسا کرونا، جبهه‌گیری منفی اولیه ناشی از ناشناخته بودن داشته‌اند. اظهارنظرهایی مانند جبهه‌گیری ابتدایی علیه تدریس آن‌لاین توسط معلمان به دلیل تفاوت شیوه تدریس و جبهه‌گیری ابتدایی در خصوص عدم تفاوت ماهیت تدریس بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده همراهی والدین است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به آموزش در دوران پسا کرونا، همراهی والدین دانسته‌اند. اظهارنظرهایی مانند پُررنگ بودن حضور و مشارکت والدین در شبکه شاد؛ خوشایند بودن تجربه حضور فعال اولیاء برای معلمان و نیاز به همکاری و هماهنگی اولیاء بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده کسب مهارت و تجربه در تدریس آن‌لاین است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به آموزش در دوران پسا کرونا، کسب مهارت و تجربه در تدریس آن‌لاین دانسته‌اند. اظهارنظرهایی مانند مهارت‌آموزی و مُجرب شدن معلمان در امر آموزش آن‌لاین؛ آشنایی با روش‌های نوین تدریس؛ افزایش تجربه آموزش مجازی معلم؛ افزایش اعتماد به نفس معلمان و آشنایی با تدریس آن‌لاین بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده ناراضی والدین است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به آموزش در دوران پسا کرونا، ناراضی والدین دانسته‌اند. اظهارنظرهایی مانند عدم رضایت اولیاء از نبود حضور فیزیکی در مدرسه و تبلیغات منفی بعضی از اولیاء بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده عدم سواد رسانه‌ای است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به آموزش در دوران پسا کرونا، عدم سواد رسانه‌ای دانسته‌اند. اظهارنظرهایی مانند عدم آشنایی قبلی با سواد رسانه‌ای و کسب این سواد در فرآیند تدریس آن‌لاین و اکتساب سواد رسانه‌ای معلمان در مدت کم بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده ایجاد انگیزه در معلم و دانش‌آموزان است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به آموزش در دوران پسا کرونا، ایجاد انگیزه در معلم و دانش‌آموزان دانسته‌اند. اظهارنظرهایی مانند انگیزه‌بخشی به دانش‌آموزان در فرآیند تدریس مجازی با استفاده از تصاویر و فیلم‌ها؛ تطابق‌پذیری معلم و دانش‌آموز با شیوه تدریس آن‌لاین و لزوم انگیزه‌بخشی به معلم بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده مخرب بودن فرآیند یاددهی-یادگیری است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به آموزش در دوران پسا کرونا، مخرب بودن فرآیند یاددهی-یادگیری دانسته‌اند. اظهارنظرهایی مانند نادیده‌انگاری تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در شبکه شاد بر خلاف شیوه حضوری؛ عدم علاقه دانش‌آموزان به حضور در شبکه شاد؛ کاهش ارتباطات متقابل معلم و دانش‌آموزان و عدم آن‌لاین بودن دانش‌آموز بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان‌دهنده خلق فرصت تولید محتوای الکترونیکی است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم نسبت به آموزش در دوران پسا کرونا را خلق فرصت تولید محتوای الکترونیکی دانسته‌اند. اظهارنظرهایی مانند مهارت استفاده از نرم‌افزارهای هوشمند در آموزش آن‌لاین؛ مهارت استفاده از نرم‌افزارهای مختلف آموزشی؛ توانایی تولید محتوا به صورت گروهی؛ تسلط بر نرم‌افزارهای تولید محتوا؛ آشنایی با نرم‌افزارهای تولید محتوا؛ تسلط بر برنامه‌های ادیت ویدئو؛ آشنایی با ادیت فیلم؛ آشنایی با صداگذاری و تولید محتوا بیان شده بودند.

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

یکی از مضامین سازمان دهنده لزوم توسعه زیرساخت‌ها است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم به توسعه زیرساخت‌ها اشاره کرده‌اند. اظهارنظرهایی مانند افزایش پهنای باند اینترنت و رایگان کردن اینترنت برای آموزش بیان شده بودند.

یکی از مضامین سازمان دهنده قابلیت محدودیت زمانی فضای مجازی است. در واقع مشارکت‌کنندگان به شیوه‌های متعدد و متنوع و اظهارنظرهای مداوم به قابلیت محدودیت زمانی فضای مجازی اشاره کرده‌اند. اظهارنظرهایی مانند محدود کردن فعالیت برنامه شاد منوط به ساعات کاری؛ کنترل فعالیت مجازی دانش‌آموزان توسط اولیاء و محدود کردن فعالیت مجازی دانش‌آموز بیان شده بودند.

۴- نتیجه گیری

در پاسخ به سؤال اصلی پژوهش (چالش‌های آموزشی دانش‌آموزان در مدارس ابتدایی شهر سقز در دوران پسا کرونا از دیدگاه معلمان کدامند؟) با توجه به مباحث مطرح شده و خروجی مصاحبه‌های معلمان دوره ابتدایی؛ مضامین شامل «ارتقاء سطح یادگیری»، «انگیزه‌بخشی»، «تأثیرگذاری مثبت تدریس مجازی بر آموزش»، «توسعه تعاملی»، «توسعه سواد رسانه‌ای»، «توسعه سواد علمی»، «سهل‌انگاری ارزشیابی»، «کاهش سطح یادگیری»، «لزوم توسعه زیرساخت‌ها»، «لزوم حضور و غیاب»، «مشکلات اقتصادی»، «مشکلات زمانی»، «مشکلات کنترل مجازی»، «موفقیت ادغام تدریس مجازی_حضوری»، «موفقیت تدریس مجازی»، «نارسایی تدریس مجازی» و «نگرش منفی» به‌عنوان تجربه معلمان مدارس ابتدایی شهر سقز از مسائل و مشکلات آموزشی در دوران پسا کرونا شناسایی شدند.

با افزایش بهره‌گیری از فن‌آوری اطلاعات در حوزه آموزش، ایجاد محیط‌های یادگیری بدون محدودیت‌های زمانی و مکانی روی اینترنت امکان‌پذیر شده است. این محیط‌ها یادگیرندگان را قادر می‌سازد تا به محتوای درسی دست یابند، ایده‌هایشان را به اشتراک بگذارند و با مشارکت‌کنندگان آن‌لاین دیگر بحث و گفتگو داشته باشند. شبکه‌های اجتماعی مجازی را می‌توان نوعی از آموزش از راه دور به حساب آورد، لذا این‌گونه آموزش می‌تواند در موقعیت‌هایی که امکان حضور معلم و فراگیر در یک کلاس درس وجود ندارد، بسیار مفید و کاربردی باشد. در کشورمان در پی شیوع بیماری کرونا و تعطیلات ناخواسته مدارس، تهیه نرم‌افزار شبکه شاد بستر مناسبی را برای آموزش از راه دور فراهم کرد. با شروع راه‌اندازی برنامه شاد و استمرار فرآیند یاددهی_یادگیری در این فضای مجازی، ذی‌نفعان آموزش و پرورش با چالش‌هایی مواجه شدند. از طرفی مسئولین تعلیم و تربیت کشور عنوان نمودند حرکتی که در حوزه آموزش مجازی به خاطر تهدید کرونا صورت گرفت، تبدیل به یک فرصت شده است که می‌توان در زمان بازگشایی مدارس بستر شبکه شاد را به‌عنوان مکمل برنامه درسی و برای گسترش عدالت آموزشی به کار گرفت.

مشارکت والدین و معلمان تأثیر به‌سزایی در آموزش کودکان دارد. برعکس، همکاری شدید والدین با مسئولان مدرسه می‌تواند سونامی از پیشرفت را در عملکرد فیزیکی و تحصیلی مدرسه ایجاد کند. از این‌رو، مدیران مدارس باید والدین را به جرأت تشویق کنند تا در روند آموزشی فرزندان خویش درگیر شوند. از نظر تحصیلی، شاید توانایی کودک و هم‌چنین رشد اجتماعی او با همسالان ظاهر شود. محیط خانه و مدرسه ممکن است درک کاملی از دانش‌آموز ایجاد کند. بنابراین، یک معلم می‌تواند مشخص کند که کجا باید ضربه بزند تا سطح عملکرد کودک را محک بزند.

تحقیقات صورت گرفته نشان می‌دهد که دانش‌آموزان وقتی از حمایت عاطفی بیش‌تر والدین بهره‌مند می‌شوند، نگرش‌ها و گرایش‌های مثبت‌تری نسبت به یادگیری از خود نشان می‌دهند. به‌طور خاص، اشکال حمایت عاطفی که بیش‌ترین سود را می‌برند زمانی است که والدین فرزندان خود را به اعتماد به‌نفس تشویق می‌کنند و هنگامی که از تلاش‌ها و دستاوردهای آموزشی فرزندان خود حمایت می‌کنند.

عباسی و همکاران (۱۳۹۹) دریافتند که تحلیل عمیق دیدگاه‌های معلمان، موجب شناسایی و دسته‌بندی ده فرصت شامل: جبران عقب‌افتادگی تحصیلی در ایام قرنطینه، افزایش مسئولیت‌پذیری و درگیری بیش‌تر اولیاء با فرآیند یاددهی_یادگیری دانش‌آموزان، افزایش سرعت انتقال اطلاعات و ارائه اطلاعات جدید، ایجاد انگیزه در معلمان برای ارتقاء سواد رسانه‌ای، شناخته شدن معلمان توانمند و خالق و فراهم شدن زمینه‌ای برای به اشتراک گذاشتن فایل‌ها و تجارب معلمان، افزایش مسئولیت‌پذیری معلمان برای مطالعه بیش‌تر، جذاب و برانگیزاننده بودن استفاده از آن برای دانش‌آموزان، علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به دانش روز و پژوهش کردن، انعطاف‌پذیری در ساعت شروع کلاس و حذف تردهای پُر هزینه، پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان برای ارائه تکالیف به شیوه‌ای نو و نه چالش شامل: عدم دسترسی همه دانش‌آموزان به فضای مجازی به‌ویژه در مناطق محروم و ایجاد نابرابری در فرصت آموزش، سنگین بودن هزینه‌های اینترنت برای خیلی از خانواده‌ها، کُند بودن سرعت اینترنت،

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

دشوار بودن سنجش یادگیری واقعی دانش‌آموزان و سلب شدن قدرت نظارت از معلم، اعتیاد برخی دانش‌آموزان به اینترنت و گوشی، استفاده بی‌جا و بی‌رویه از مطالب دیگران، عدم وقت‌گذاری برخی معلمان به امر تدریس و ارزیابی، استفاده از نرم‌افزار به‌عنوان ابزار تبلیغات، کاهش انگیزه برخی دانش‌آموزان نسبت به تحصیل در شیوه جدید تدریس گردید.

محمدی و همکاران (۱۳۹۹) دریافتند که پس از استخراج و دسته‌بندی موضوعی، محاسن و معایب آموزش مجازی در شبکه‌های اجتماعی در پنج مقوله آموزشی (محاسن: جلوگیری از عقب‌ماندگی تحصیلی و ایجاد فرصت خلاقیت؛ معایب: عدم تمایل به انجام تکالیف کلاسی و کاهش پایبندی به مقررات نظم و انضباط کلاسی)، اجتماعی (محاسن: آزادی عمل دانش‌آموزان و نظارت بیش‌تر والدین؛ معایب: حذف فعالیت گروهی و تنبلی و حواس‌پرتی دانش‌آموزان)، فرهنگی (محاسن ورود آموزش مجازی به عرصه نظام تعلیم و تربیت و ایجاد تجربه جدید؛ معایب: حذف کاربزمای حضور معلم و خستگی و بی‌حوصلگی برخی از والدین)، اقتصادی (محاسن کاهش هزینه ایاب و ذهاب و صرفه‌جویی در زمان ایاب و ذهاب؛ معایب: وقت‌گذاری جهت آموزش‌های تکمیلی و هزینه تهیه سخت‌افزار لازم) و فنی (ارتقاء سواد رسانه‌ای والدین به‌عنوان حسن؛ معایب: عدم جذابیت بصری ویدئوها و عدم تسلط به فن‌آوری اطلاعات) طبقه‌بندی شدند.

پرهیزی^{۲۰} و همکاران (۲۰۱۴) طی پژوهشی با عنوان چالش‌های آموزش مجازی به دسته‌بندی موارد مخل در آموزش مجازی پرداخته و آنها را در سه دسته تقسیم‌بندی کردند. دسته اول مشکلات فنی است که در آن به ضعف در زیرساخت‌ها و نبود ارتباط چهره به چهره بین مدرس و فراگیرنده و کاهش امنیت در اطلاعات اشاره شده است. دسته دوم مشکلات مهارتی و عدم تطابق مدرسان با آموزش بر خط است که عدم آشنایی با محیط مجازی و ساختار آن، دشواری ارزیابی کیفیت یادگیری فراگیران، مقاومت مدرسان برای ورود به عصر فن‌آوری و تغییر شیوه‌های ارزیابی سنتی و در نهایت، افزایش حجم کاری مدرسان را شامل می‌شود. نجفی^{۲۱} (۲۰۲۰) نیز طی پژوهشی نبود درک مناسب از فضای مجازی آموزشی، تأخیر در بازخورد آموزشی، تعویق در یادگیری غیرهمزمان و کمبود انگیزه برای خواندن محتوای الکترونیکی آنلاین و از همه مهم‌تر عدم تعاملات انسانی، عاطفی و ارتباطات چهره به چهره در کلاس و فقدان مهارت‌های ارتباطات اجتماعی و هم‌چنین عدم امکان اجراء برخی فعالیت‌های عملی در کلاس را از نقاط ضعف آموزش الکترونیکی دانسته است.

پیشنهادات

پرداختن به ویژگی‌های مثبت و منفی قابلیت‌ها و بسترهای فضای مجازی و ادغام آن با آموزشی حضوری و فیزیکی در دوران پسا کرونا می‌تواند گامی مؤثر در شناسایی تأثیر فضای مجازی نظام تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش است؛ بنابراین پیش از توسعه فضای مجازی باید به نظام تولید و سازماندهی الکترونیک اطلاعات علمی، فرهنگی براساس استانداردهای قابل تبادل در شبکه اهتمام داشت و بودجه‌هایی را به این امر اختصاص داد. پژوهش‌های انجام یافته قبلی نیز بر آماده نبودن بستر فرهنگی-اجتماعی، آموزشی و سازمانی جهت ورود ابزارهای الکترونیکی به فرآیند تدریس و یادگیری دانش‌آموزان صحنه گذاشته‌اند. تدوین و اجراء قوانین موردنیاز و روزآمد در حوزه ارتباطات شبکه‌ای بسیار اساسی است. هم‌چنین باید فرهنگ‌سازی را در رأس برنامه‌های آموزشی خود قرار داده و فرهنگ صحیح استفاده از امکانات فضای مجازی را خصوصاً به نوجوانان و کودکان آموزش داد. از جمله پیشنهاداتی که برای ارتقاء وضع موجود در محیط نرم‌افزار شاد برای بهبود تدریس معلمان در فضای مجازی و بهبود فرآیند یاددهی-یادگیری دانش‌آموزان، می‌توان به موارد زیر به صورت خلاصه اشاره کرد:

❖ پیشنهادات کاربردی

- هم‌چنین پیشنهاد می‌شود که چارچوبی برای درک تأثیر بازخورد آن‌لاین در یادگیری دانش‌آموزان گسترش یابد تا ابعاد گسترده‌تر آموزشی، زمینه‌ای و رابطه‌ای آن در نظر گرفته شود.
- برای تأمین مهارت‌های ضروری یادگیری به کودکان در خانه باید تدابیری اتخاذ شود.
- به والدین آموزش‌های لازم درباره نحوه تدریس در خانه داده شود.
- بستر اینترنت پُرسرعت با هزینه و زمان کم در اختیار والدین قرار گیرد.

²⁰. Parhizi

²¹. Najafi

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

- مدارس نسبت به پیگیری مشکلات درسی کودکان و کاهش نگرانی و استرس آینده تحصیلی آنها بکوشند.
- ایجاد ارتباط متقابل معلم_دانش آموز در محیط برنامه شاد
- برطرف کردن مشکلات نرم افزاری برنامه شاد
- افزایش امکانات برنامه شاد
- جلوگیری از تقلب دانش آموزان در هنگام فعالیت مجازی
- آشنایی معلمان با مهارت استفاده از نرم افزارهای هوشمند در آموزش آن لاین
- آشنایی معلمان با مهارت استفاده از نرم افزارهای مختلف آموزشی
- آشنایی معلمان با مهارت تولید محتوا به صورت گروهی
- آشنایی معلمان با نرم افزارهای تولید محتوا
- افزایش پهنای باند اینترنت
- رایگان کردن اینترنت
- محدود کردن فعالیت برنامه شاد منوط به ساعات کاری
- کنترل فعالیت مجازی دانش آموزان توسط اولیاء
- محدود کردن فعالیت مجازی دانش آموز

❖ پیشنهادات پژوهشی

- پیشنهاد می شود که پژوهش های دیگری در جامعه وسیع تر و نمونه های بیش تری صورت گیرد.
- پیشنهاد می شود در جوامع دیگر و با در نظر گرفتن سایر زمینه های اجتماعی و فرهنگی دیگر نیز انجام شود.
- با توجه به این که در این پژوهش از روش های کیفی استفاده شده است، پیشنهاد می گردد که در پژوهش های آتی از روش های کمی نیز استفاده گردد.

منابع

جعفری ثانی، حسین. و فرج پور بناب، فاطمه. (۱۴۰۱). **چالش های آموزش زبان دانش آموزان پایه اول ابتدایی در آموزش مجازی در دوران کرونا با نگاهی به پسا کرونا**. همایش ملی برنامه درسی و آموزش در عصر پسا کرونا. مشهد.

عباسی، فهیمه؛ حجازی، الهه. و حکیم زاده، رضوان. (۱۳۹۹). تجربه زیسته معلمان دوره ابتدایی از فرصت ها و چالش های تدریس در شبکه آموزشی دانش آموزان (شاد): یک مطالعه پدیدارشناسی. **تدریس پژوهی**، ۸(۳): ۲۴-۱.

قشلاقی آذر، نسیم. و احمدی، سلیمان. (۱۴۰۱). همه گیری کووید-۱۹ بر نظام آموزش عالی سلامت: چالش ها، راهکارها و دستاوردهای گذار به پسا کووید. **پژوهش در آموزش علوم پزشکی**، ۱۴(۱): ۳۲-۴۳.

محمدی، مهدی؛ کشاورزی، فهیمه؛ ناصر جهرمی، رضا؛ ناصر جهرمی، راحیل؛ حسام پور، زهرا؛ میرغفاری، فاطمه. و ابراهیمی، شیماء. (۱۳۹۹). واکاوی تجارب والدین دانش آموزان دوره اول ابتدایی از چالش های آموزش مجازی با شبکه های اجتماعی در زمان شیوع ویروس کرونا. **پژوهش های تربیتی**، ۷(۴۰): ۷۴-۱۰۱.

Bonal, X. & González, S. (2020). The impact of lockdown on the learning gap: family and school divisions in times of crisis. *Int Rev Educ*, 66, 635–655.

Coe, R., Weidmann, B., Coleman, R., & Kay, J. (2020). *Impact of school closures on the attainment gap: Rapid evidence assessment*. London: Education Endowment Foundation (EEF). Retrieved 8 August 2020

from [https://dera.ioe.ac.uk/35707/1/EEF %282020%29 - Impact of School Closures on the Attainment Gap.pdf](https://dera.ioe.ac.uk/35707/1/EEF_%282020%29_-_Impact_of_School_Closures_on_the_Attainment_Gap.pdf).

de Oliveira Araújo, F.J.; de Lima, L.S.A.; Cidade, P.I.M.; Nobre, C.B. & Neto, M.L.R. (2020). Impact of Sars-Cov-2 and its reverberation in global higher Education and mental health. *Psychiatry Res*, 288:112977.

El Rizaq, A.D.B.; Sarmini, S. (2021). Secondary School Teachers and Learners Perspective for Future of Education Post COVID-19 Pandemic. *Tadris: Jurnal Keguruan dan Ilmu Tarbiyah*, 6(1), 171-182.

García, E. & Weiss, E. (2020). COVID-19 and student performance, equity, and U.S. education policy Lessons from pre-pandemic research to inform relief, recovery, and rebuilding. *Economic Policy Institute*. September 10, 2020.

Heppen, J.B., Sorensen, N., Allensworth, E., Walters, K., Rickles, J., Stachel Taylor, S. & Michelman, V. (2017). The struggle to pass algebra: Online vs. face-to-face credit recovery for at-risk urban students, *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 10(2), 272–296.

Jamilah, J., & Fahyuni, E.F. (2022). The Future of Online Learning in the Post-COVID-19 Era. *KnE Social Sciences*, 7(10), 497-505. <https://doi.org/10.18502/kss.v7i10.11251>.

Longhurst, G.J.; Stone, D.M.; Duloher, K.; Scully, D.; Campbell, T. & Smith, C.F. (2020). Strength, weakness, opportunity, threat (SWOT) analysis of the adaptations to anatomical Education in the United Kingdom and Republic of Ireland in response to the COIVD-19 pandemic. *Anat Sci Educ*, 13(3):301–11.

Mian, A. & Khan, S. (2020). Medical education during pandemics: a UK perspective. *BMC Med*, 18(1):1–2.

Najafi, H., (2020). Comparison of the effects of blended and traditional teaching methods in learning. *Research in Medical Education*, 11(2), 54-63. [In Persian]

Parhizi, R., Zamani, B., & Asemi, A. (2014). Virtual learning challenges. *Growth of Educational Technology*, 7, 40-43.

Rapanta, C., Botturi, L., Goodyear, P., Guàrdia, L., & Koole, M. (2020). Online University Teaching during and after the Covid-19 Crisis: Refocusing Teacher Presence and Learning Activity. *Postdigit Sci. Educ.* 2, 923–945.

Shin, M., & Hickey, K. (2020). Needs a Little TLC: Examining College Students' Emergency Remote Teaching and Learning Experiences during COVID-19. *J. Further Higher Edu*, 1–14.

Vasiliki, G.; Dimitrios, S. & Maro, P. (2021). Distance education in the era of the pandemic: Greek general and special education teachers' perspectives on post-Covid preparedness, challenges and educational practices. *European Journal of Special Education Research*, 7(4), 169-194.

Watermeyer, R., Crick, T., Knight, C., & Goodall, J. (2020). COVID-19 and Digital Disruption in UK Universities: Afflictions and Affordances of Emergency Online Migration. *High Educ*, 81, 623–641.